

VITAMINE

MEER TAALVITAMINES IN DE DAGELIJKSE
(KLEUTER)KLASPRAKTIJK

1

Welkom!

Ellen Vanantwerpen

Centrum voor Taal en Onderwijs KuLeuven

Ellen.vanantwerpen@kuleuven.be
[Centrum voor Taal en Onderwijs \(kuleuven.be\)](https://www.kuleuven.be/taal-en-onderwijs)

Ann Eerebout

Basisschool Dokata Gent

ann.eerebout@dokata.be
www.dokata.be

2

VITAMINE TAAL

... wil de **leerkrachtvaardigheden** om **taalkrachtig onderwijs** te realiseren verhogen door middel van **een effectief taalbeleid**.

3

VITAMINE TAAL

- 2 jarig traject:
  - 22-23: focus kleuter
  - 23 – 24: verderzetting kleuter + focus lager

- CTO en Schoolmakers

4

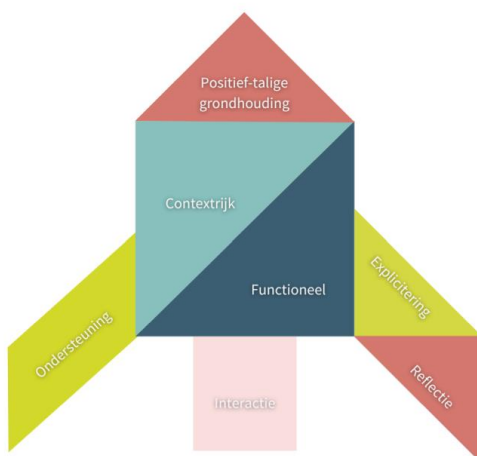
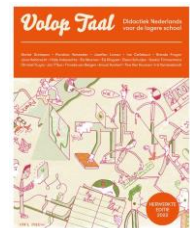
TAALKRACHTIG ONDERWIJS?

- de hele dag door kansen bieden om taal te ontwikkelen:
  - Rijke taalinput + veel spreekkansen + veel krachtige taalfeedback
- passende aanpak en ondersteuning zodat minder taalvaardige kinderen toch maximaal kunnen participeren en leren.
  - Minder taalvaardige kinderen kunnen vaak minder profiteren van de kansen in de klas!

5

TAALKRACHTIG ONDERWIJS?

7 PRINCIPES

- Positief talige grondhouding
- Ondersteuning
- Contextrijk
- Functioneel
- Interactie**
- Expliciet en impliciet
- Reflectie

6

AANBOD KLEUTER

Krachtige interacties de hele dag door

7

AANBOD LAGER

Taalkrchtig de hele dag door

8

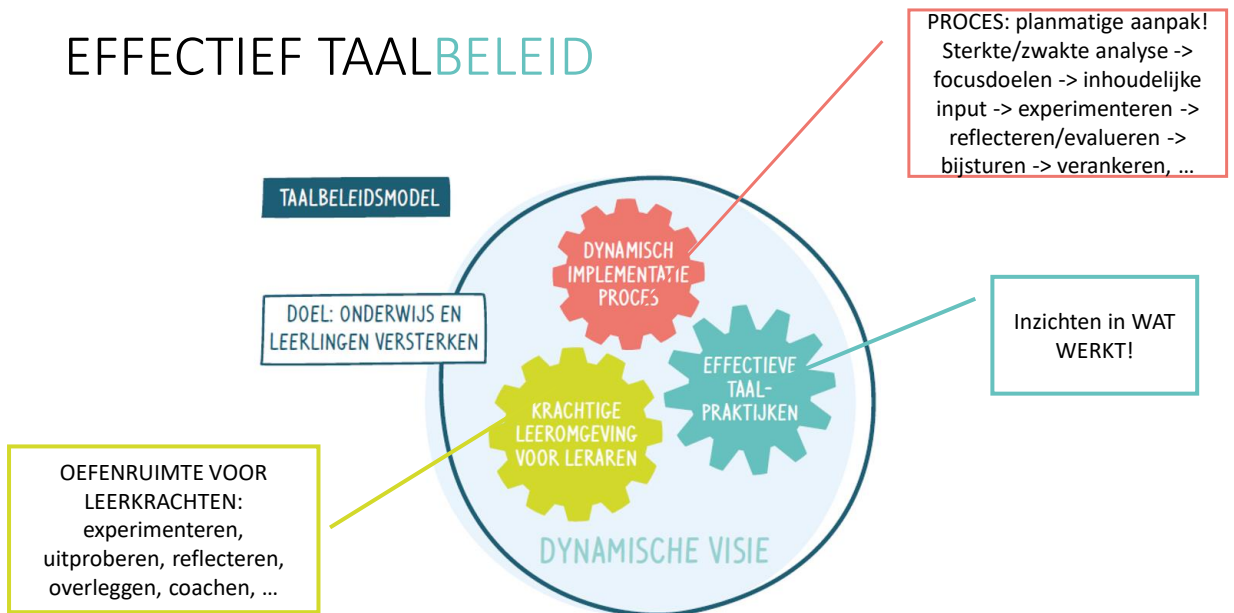
HOE?

Verdieping in effectieve taalpraktijken via

- ✓ VORMING: schooloverstijgend en op de eigen school
- ✓ DIGITALE HULPSPOREN
- ✓ COACHING OP DE KLASVLOER
- ✓ INPUT OP PERSONEELSVERGADERING
- ✓ ...

9

EFFECTIEF TAALBELEID

10

Geen rechte weg naar het einddoel !

11

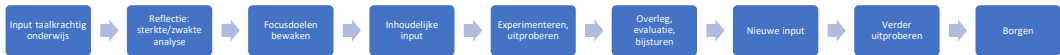
Wel cyclisch, grillig, ups and downs,

...

12

HOE?

- Aanstelling **kernteam**: verbinding tussen coach en team
- Kernteamoverlegmomenten:
  - Coach bewaakt proces:

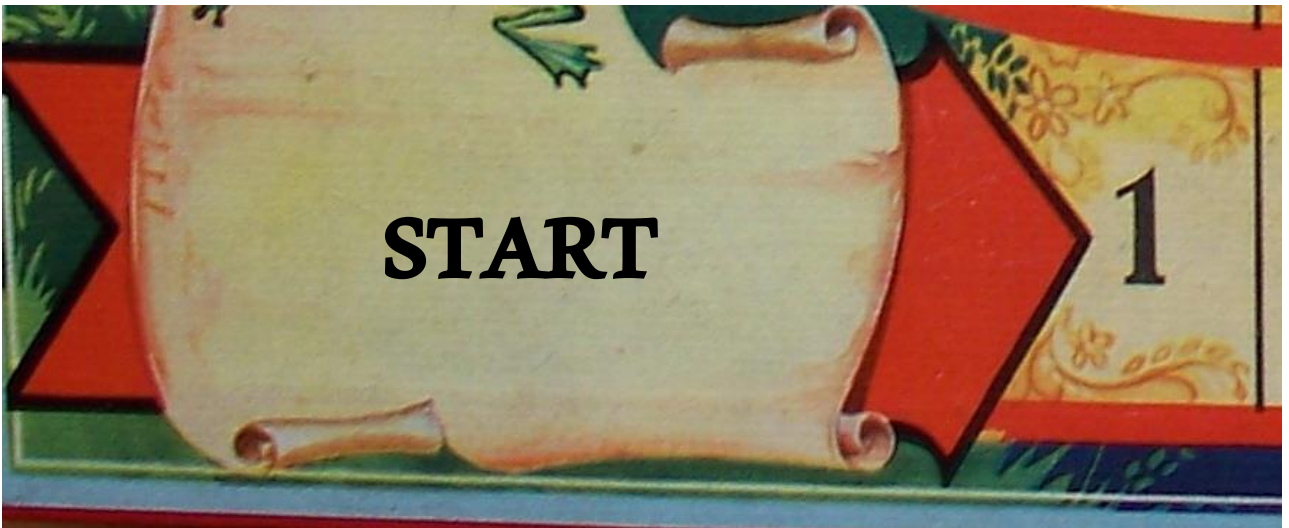
- “Kernteamtraining”:
- Traject zichtbaar maken op school
- Doelen formuleren
- Acties kiezen
- Overlegmomenten inplannen
- Collega’s coachen
- Omgaan met feedback
- ...

13

In deze workshop: Dokata vertelt ...

- Welke **concrete interventies** hebben we doorgevoerd in onze klaspraktijk om de taalkracht daar te versterken?
  - Taalkrachtiger meespelen
  - Taalkrachtiger voorlezen
  - (Lezen van taalrijke teksten)
- Welk **proces** hebben we daarvoor gelopen en welke lessen hebben we geleerd omtrent het voeren van **taalbeleid**?
- Hoe zien we de toekomst?

14

15

DE NOOD

Basisschool Dokata Gent: bewust taalbeleid op school maar nog steeds veel kinderen met taalnoden (KOALA2021).

- Veilige leeromgeving voor een diverse groep kinderen!
- Plan van aanpak rond omgaan met diverse thuistalen!
- Enthousiast samenhangend team!
- Overlegcultuur
- Betekenisvolle, functionele taaltaken?
- Taalkrachtige interacties met alle kinderen?

16

6: de brug

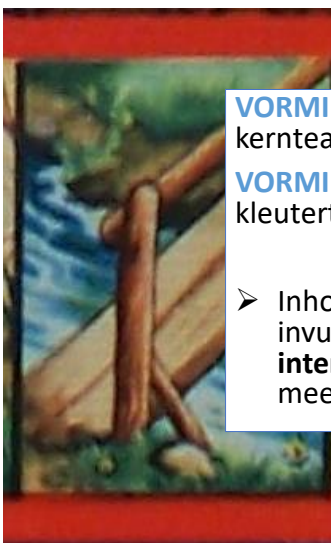
Ga meteen door
naar vakje 12!

-> **Stevige start**

17

OKT- NOV 22: Veel input vanuit het project!

VORMINGSDAG voor alle kernteams

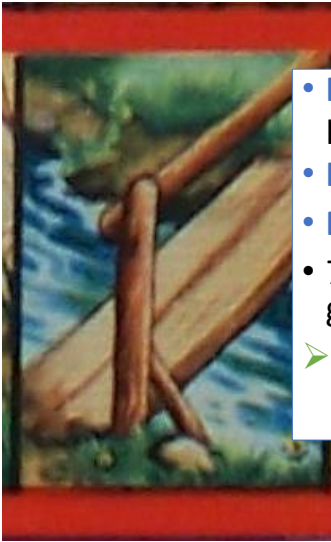
VORMINGSDAG voor kleuterteams op eigen school.

- Inhoud: belang /concrete invulling van **kwaliteitsvolle interacties** voor (een meertalige) taalontwikkeling.

18

NOV - DEC '22: onze aanpak onder de loep

- **Kijkwijzers:** reflectie huidige praktijk
- **Klasbezoeken** door coach Ellen
- **Foto-opdracht** in HUB-groep
- 7 principes: zichtbaar in het gebouw
  - Kernteam en deel van de groep geprikkeld en gedreven.

kwantiteitsvolle interacties naam:

Interactie	11-11-22	12-01-22	12-02-22	12-03-22	12-04-22	12-05-22	12-06-22	12-07-22	12-08-22	12-09-22	12-10-22	12-11-22	12-12-22
1. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III
2. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III
3. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III
4. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III
5. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III
6. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III
7. Samenwerken	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III	III

19

19: **de herberg:**
beurt overslaan!

-> **Even stilstand**

20

De herberg: beurt overslaan...

- ✓ Voor sommige collega's gaat het te snel: weerstand, angst, willen behouden wat is ...
- ✓ De dagelijkse drukte haalt ons in: weinig tijd voor Vitamine T...

21

26: de dobbelstenen

Je mag nog eens
gooien!

-> **Nieuwe adem**

22

JAN 23: Tijd voor focus

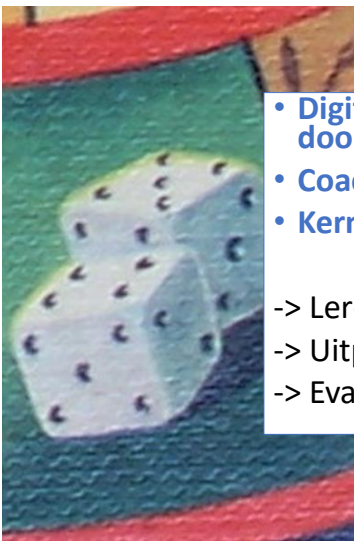

- **Vormingsdag** voor kernteams
- **Kernteamoverleg** met Ellen
- Sterkte/zwaktebeeld huidige praktijk
- Prioritaire **focus** bepalen: **taalkrchtig meespelen**
- **Bos en de bomen ...**

23

Jan – Mei 23: Leren, uitproberen en bijsturen

- **Digitaal hulpspoor** doorlopen
- **Coaching in de klas**
- **Kernteamoverleg**

- > Leren
- > Uitproberen
- > Evalueren

We leren ...

EFFECTIEVE PRAKTIJKEN OM TAALKRACHTIG MEE TE SPELEN:

- ✓ 'Meespeelplanning': meer kwaliteitsvolle interactie met alle kleuters, zeker met minder TV kleuters
- ✓ Hoekverrijking: focuswoordenschat en kennis integreren in betekenisvol spel
  - > spelsituatie is krachtig moment om nieuwe taal en kennis op concrete manier binnen te brengen.
- ✓ Volgend meespelen op de mat:
  - ✓ Eerst observeren en imiteren, meedoen
  - ✓ Daarna: nieuwe taal/spel prikkel toevoegen: focuswoordenschat!!
- ✓ Self/parallel talk: in taal gieten wat kleuters/zijzelf doen (krachtige taalfeedback met focuswoordenschat)
- ✓ Spel demonstreren: spel/taal op hoger niveau brengen
- ✓ Co – teaching: meespeler en manager

24

Jan – Mei 23: Leren, uitproberen en bijsturen

- Digitaal hulpspoor doorlopen
- Coaching in de klas
- Kernteamoverleg

- > Leren
- > Uitproberen
- > Evalueren

We leren ...

EFFECTIEF TAALBELEID VOEREN

- We evalueren: positief effect op taalkwetsbare kleuters: LKN merken in spelmomenten beter op wat kleuters wel kunnen, kleuters gebruiken meer taal en spelen krachtiger.
- Nieuwe vragen uit het team: vb. woordenschat?
- Belangrijk om vertrouwen te geven aan collega's: aanmoedigende bezoekjes, tussentijdse gesprekjes, complimenten,...
- Belangrijk om successen te vieren: effecten benoemen op teamvergaderingen, stoefhoekje in de leraarskamer.
- Belangrijk om Vitamine T geregeld op agenda ta plaatsen.

25

27: **de gans**

Zelfde aantal ogen

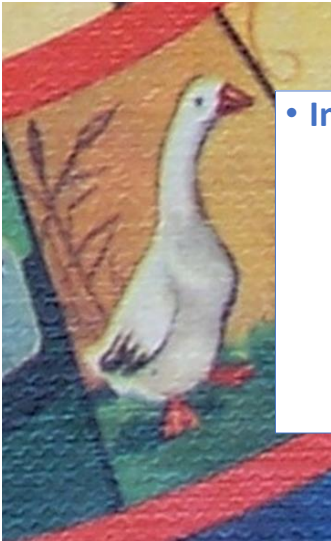
vooruit!

-> **We gaan door!**

26

Mei 23: Tussentijdse evaluatie proces

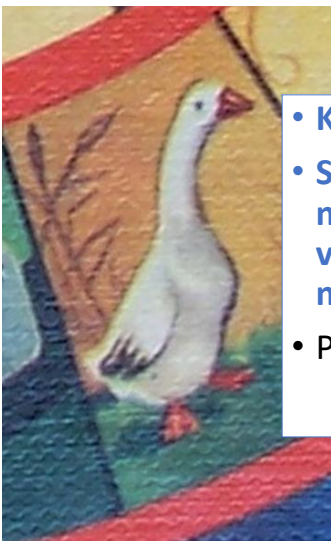
- **Intervisiedag** voor kernteams
  - Reflectie: hoe loopt dit traject bij ons op school? Wat leren van andere teams?
  - Geslaagde / zoekende interventies?
  - Eerste vooruitblik volgend schooljaar: nieuwe input?

	Geslaagde actie	Zoekende actie
Octavia team	... (handwritten notes)	... (handwritten notes)
GC team	... (handwritten notes)	... (handwritten notes)
Sgt - Margareta Koster	... (handwritten notes)	... (handwritten notes)
Gerritschool Wereld	... (handwritten notes)	... (handwritten notes)

27

Mei - sep 23: Borgen huidige interventies

- **Kernteamoverleg**
- **Startgesprekken miniteams → verwachtingen meespelen**
- **Personeelsvergadering**

-> **Praktijk van krachtig meespelen is goed geïntegreerd. Geen weerstand meer. Mooie toepassingen in de praktijk met positieve effecten op de kinderen!**

Om onze huidige 'good practices' structureel te verankeren moeten we nog:

- Een 'meespeelfiche' maken waarop we onze huidige aanpak concreet omschrijven: hoe hoeken verrijken, hoe executieve functies ondersteunen, hoe meespeelplanning opstellen, ...
- Uitdenken hoe we observaties tijdens meespeelmomenten noteren en wat we daarmee doen.

28

Onze kwaliteitskaart “meespelen”

Kwaliteitskaart:

Kwaliteitsvolle interacties:

Meespelen en onthaal en verhaal in kleine groep

Vanuit VISIE

Wonderzoeken en actief leren.

We vertrekken van wat de kinderen aanbrengen en gebruiken dit als aanzet voor leersituaties.

Spelen draagt op een unieke manier bij aan de (taal)ontwikkeling van kinderen. Omdat kinderen tijdens het spelen **zelf beslissen wat er gebeurt**, is hun **betrokkenheid hoog**. De taal die bij het spelen aan bod komt, is daarom heel betekenisvol en functioneel en wordt dan ook vlot opgenomen.

Jij kan, door een taalkrachtige manier van meespelen, de taalontwikkeling van de kinderen een extra boost geven. Samen spelen biedt immers veel kansen om **rijke en voor het kind relevante taal** aan te bieden en krachtige, **impliciete feedback** te geven op de uitingen van kinderen tijdens het spel.

Verwachtingen?

Wanneer? Wie?

Meespelen: Basiszorg

Alle kinderen hebben tijdens een thema minimaal **2X** gespeeld met 1 van de begeleiders. Je maakt hiervoor een **meespeelplanning** op. Tijdens het meespelen ga je volgend meespelen op de mat en in taal gieten wat de kleuters doen. Je observaties neem je mee naar een miniteamoverleg waar je samen met de teamteach collega's acties plant.

Ouders zijn een belangrijke partner:

- Met wat speelt hun kind thuis graag, wat kan hun kind goed?
- Ondersteunen in de thuistaal

Werken in kleine groep: basiszorg en verhoogde zorg

- Verhaal in kleine groep

29

Afspraken

Maatraf: Kinderen: ontdekken hoeken, 2X/ jaar, Tijdens overleg met zorgcoach

- Ondersteun de executieve functies (richting, keuzebord) van je kinderen via een **doordachte klasorganisatie** en heldere afspraken.
- Zorg voor een rijk en doordacht boekenaanbod en **hoekenverrijking**. Je ziet onmiddellijk waar het over gaat als je de klas binnenkomt.
- Maak een **meespeelplanning** op met de teamteach collega's: 'wanneer speel jij mee, met wie speel jij mee?' Wie is meegeplaat, wie is manager?
- **Observeer** je kleuters/leerlingen voor het meespelen

Tijdsaf: Kinderen: ontdekken hoeken, 2X/ jaar, Tijdens overleg met zorgcoach

- Jij volgt het kind in zijn/haar spel.
- Je giet in woorden wat de kinderen aan het doen zijn.
- Je stelt denkstimulerende vragen.
- Je past het GRRIM model toe.

Bron: Groenland Pedagogisch Kenniscentrum (GPK) (2016), Pagina 4 (Grafiek 11) (1)

Nadien:

Geef acties aan de observaties

- Extra modellen
- Visuele ondersteuning
- Herhaling
- Spelscripts geven

Literatuur/bronnen

	Waar te vinden?
Boek: Volop Taal!	
Site Vitamine T hulpspoor	Iedereen heeft deze als favoriet staan bij browser.
Boek: Uitdagende hoeken!	
Studiedag CTO	SharePoint: teammap vitamine T

30

KWALITEITSKAART?

- Beschrijft door het team gedragen interventie na een periode van input, uitproberen en bijsturen.
- Resultaat van een taalbeleidsproces.
- Functie:
  - Nieuwe collega's informeren.
  - Alle collega's ondersteunen: afspraken helder krijgen en houden, duidelijke verwachtingen, hulp- en infobronnen, ...
  - Gesprekskader voor hospiteren en functioneringsgesprek.
- (Twee)jaarlijks opnieuw te evalueren en eventueel bij te sturen op een PV.
- Alle kwaliteitskaarten samen vormen je 'taalbeleid'.

31

KWALITEITSKAART X.Y.	
DOMEIN	THEMA
DOELGROEP: AMBASSADEUR:	DATUM OPMAAK: DATUM EVALUATIE EN UPDATE:
DOEL Waarom doen wij dit? Wat willen we bereiken bij onze leerlingen? Waarom werkt dit?	
WAT Wat doen we concreet? Wie doet het? Wanneer? (Hoeveel?) Leertijd?	
HOE Wat zijn randvoorwaarden? Wat zijn kwaliteitscriteria? Hoe doen we dit proces? Welke materialen zijn nodig?	

EXTRA Hoe ziet verhoogde zorg eruit?	
CHECK Hoe maken we het effect van deze aanpak op de leerlingen?	
HULP VOOR LK Hulp bijgls Waar is meer tijd of voorbereiden de vinder? Wie binnen het team is expert en kan je helpen?	

Bijhorende documenten en materialen

32

SEP 23: een nieuwe focus voor kleuter

- **Kernteamoverleg:** HUB en school

- Bepalen nieuwe focus
- Planning nieuwe jaar.
- Hoe gaat het kernteam zelfstandig verder?

- Vormingsdag voor/door het schoolteam over nieuwe focus: taalkrchtig voorlezen

Vanuit het kernteam: en...en...

- ✓ Woordenschat
- ✓ Voorlezen
- ✓ Kring- en onthaal
- ✓ Zorgrouines

-> Veel energie en marge om volgende stap te zetten!

-> FOCUS: taalkrchtig voorlezen!

33

31: de put

Je valt in de put. Je mag er pas weer uit als een andere speler je passeert.

-> **Niet iedereen is enthousiast...**

34

Sep 23: Een nieuwe focus ...

35

- ✓ Principes rond taalkrachtige klas zijn grotendeels vergeten: we weten nog 'wat' maar niet meer 'waarom'...
- ✓ Ondanks melding 'je hebt tijd': paniek, weerstand, onzekerheid rond nieuwe input: moeten we nu alweer bijsturen?
- Wat leren we: om een taalbeleidsproces door te voeren is ...
  - Is herhaling noodzakelijk: geen kunstjes maar inzicht
  - Moeten we de stappen klein houden: focus op voorbereiding voorleesmoment, denkstimulerende vragen stellen
  - Moeten we leertijd voor leerkrachten voorzien: samen voorbereiden
  - Moeten we structureel overlegtijd voorzien: evaluatie, successen vieren
  - Heropfrissen wat we al deden rond voorlezen: aanvulling op huidige aanpak

36: de gans

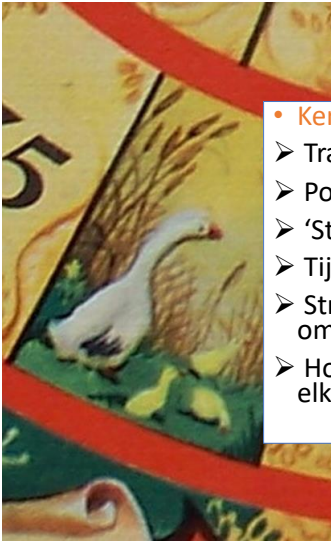
Je mag hetzelfde
aantal ogen vooruit!

-> We zijn weer vertrokken!

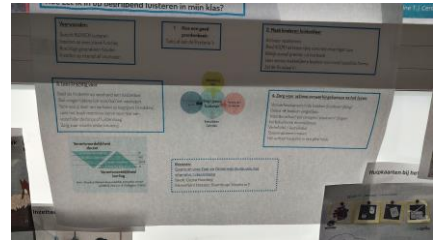

36

OKT - NOV 23: weer op weg

- Kernteam: (zelfstandig)
  - Traject zichtbaar houden
  - Poster met kernprincipes krachtig voorlezen
  - 'Stoefhoekje': met foto's uit de klassen
  - Tijd voorzien op PV's
  - Structurele overlegtijd: beroep op externen om klas over te nemen
  - Hospiteerbezoek met kijkwijzer: leren van elkaar

37

Concrete ingrepen rond krachtig voorlezen

- ➔ Doordachtere keuze van prentenboeken: minder maar kwaliteitsvoller!
- ➔ Meerdere keren voorlezen met telkens een ander, doordacht luisterdoel.
  - ➔ Verfijnen van "7-keer" aanpak die we al hadden ...
- ➔ Voorlezen in kleine groepjes.
- ➔ Ondersteuning met de gevoelskaartjes en de WWWkaartjes.
- ➔ Vertelafel als ondersteuning van het boek.
- ➔ Executieve functies ondersteunen: veel meer inzetten op luisterspelletjes in K0 en K1.
- ➔ Kinderen luisterklaar maken: woordenschat aanbrengen, eenvoudigere boekjes lezen.
- ➔ Verwerkingsopdrachten na het voorlezen.
- ➔ Ouders betrekken bij het voorlezen: inspiratie voor thuis, kleinere groepjes in de klas...
- ➔ ...

38

39

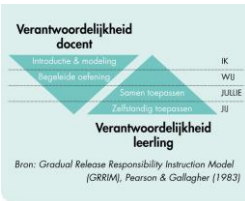

40

Hoe zet ik in op begrijpend luisteren in mijn klas?

Voorwaarden:
Gericht KUNNEN luisteren
Inzetten op executieve functies
Krachtige gesprekken houden
Inzetten op interactief voorlezen

3. Lees krachtig voor
Geef de kinderen op voorhand een luisterdoel
Stel vragen tijdens (en voor/na) het voorlezen
Toon wat jij doet om verhalen te begrijpen (modelen)
Lees het boek meerdere keren voor met een verschillende focus of luistervraag
Zorg voor visuele ondersteuning

1. Kies een goed prentenboek:
Toets af aan de 8 criteria's

Bronnen:
Centrum voor Taal en Onderwijs (kuleuven.be)
vitamine-t.vlaanderen
Boek: Close Reading
SharePoint Dokata:
Teammap / Vitamine T

2. Maak kinderen luisterklaar

Activeer voorkennis
Bied VOOR het lezen rijke concrete ervaringen aan
Bekijk vooraf prenten uit het boek
Lees eerste makkelijkere boeken voor rond hetzelfde thema
Zet de thuistaal in: vb. vooraf beluisteren in thuistaal (oudere leerling, ouder, prentenboekeninl.talen.nl).

4. Zorg voor actieve verwerkingskansen na het lezen

Verwerkingskansen in de hoeken (hoekverrijking)
Geleid → boeken vergelijkend
Woordenschat/ personages/ plaatsen/ dingen herbeluisteren en inoefenen.
Vertel Tafel / kamishibai
Stappenplannen maken
Het verhaal naspelen in verrijkte hoek

41

42

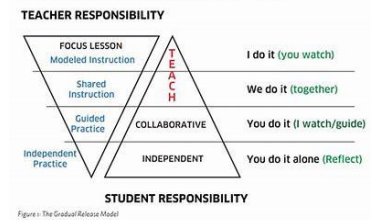
MAART 24: afstemming met team lager

PERSONEELVERGADERING

- Elkaar informeren over interventies en proces.
- Leerlijnen en gedeelde kaders.
- Intervisie: elkaar inspireren rond moeilijke casi en uitdagingen.

The Gradual Release Model

43

MEI 24: naar het einde ?!

Doelen op kindniveau

- Zijn onze kleuters taalvaardiger?

Doelen op leerkrachtniveau

- Is onze praktijk taalkrachtiger?)

Op schoolniveau

- Faciliteert 'de school' groei bij leerkrachten?
- Wat hebben we nu nog nodig?

44

Onze toekomstplannen ...

EFFECTIEVE TAALPRAKTIJKEN

- Groeien in executieve functies ondersteunen: teamoverleg 16/05/24
- Groeien in denkstimulerende vragen stellen: volgend schooljaar input + coaching.
- Groeien in krachtig werken aan woordenschat: prioriteit 24-25

TAALBELEID

- Structurele overlegmomenten
- Blijven werken met kernteam
- Externe ondersteuning waar nodig

We verwachten een beetje dezelfde cyclus bij onze volgende focus maar we zijn er klaar voor!

45

Wat betekent Vitamine T voor jullie?

- ➔ Leren denken vanuit taalbeleidsmodel: helpt om proces te overzien!
- ➔ Leren denken vanuit 7 principes: helpt om verbanden tussen verschillende praktijken te zien, verticale leerlijn.
- ➔ Externe coach voor inhoudelijke input en procesinput: nodig voor heldere blik op onze praktijk
- ➔ Professionalisering heel belangrijk om duurzaam te werken aan noden in onderwijs: team versterken om met steeds andere situaties te kunnen omgaan, geen 'vast' plan.
- ➔ Professionalisering is zowel voor nieuwe als meer ervaren leerkrachten belangrijk.
- ➔ Professionalisering weegt financieel wel door: dankbaar voor kansen Vitamine T en taaloffensief!!

46

To be continued ...

Nog vragen?

Ellen.Vanantwerpen@kuleuven.be

[Centrum voor Taal en Onderwijs
\(kuleuven.be\)](http://Centrum voor Taal en Onderwijs (kuleuven.be))

ann.eerebout@dokata.be

47

Welkom om de ontwikkelde materialen van dichtbij te bekijken!

48

Meer weten?

CENTRUM VOOR TAAL & ONDERWIJS

Het CTO biedt professionele ondersteuning aan al wie wil werken aan kwaliteitsvol taalonderwijs en taalbeleid.

- individugericht aanbod (open aanbod)
- teamgericht aanbod (workshop of traject in jouw school)

<https://www.arts.kuleuven.be/cto/professionalisering>

Heb je nood aan ondersteuning op school of wil je een vorming volgen?

Bekijk ons aanbod!

Schoolmakers begeleiden leer- en veranderprocessen op scholen. Samen maken we scholen nóg sterker.

<https://www.schoolmakers.be/aanbod/>